

REFERENCES

Chernova, G. S. "Reformuvannya pensiinoi systemy v Ukraini [Reform of the pension system in Ukraine]". <http://www.repository.hneu.edu.ua>

Koval, O. "Pidvyshchuvaty treba ne pensiinyi vik, a ofitsynu zarplatu. Pensiina reforma ochyma ne stononyoho [We should not raise the retirement age, and official salaries. Pension reform not through the eyes of foreign]". <http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS>

Libanova, E. "Pensiinyi vik maie buty odnakovym [Retirement age must be the same]". <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pensijnij-vik-maye-but-i-odnakovim/p/>

Rudik, V. "Finansove zabezpechennia systemy derzhavnoho obov'iazkovoho strakhuvannia v Ukraini i napriamky ioho pokrashchennia v suchasnykh umovakh [Financial support of the state compulsory insurance in Ukraine and ways of its improvement in modern conditions]". <http://www.libr.dp.ua/uploads/files/ст.Рудик.pdf>

Svienchitski, M., Tkachenko, L., and Chapko, I. *Demografichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: Prohnoz – 2050* [Demographic and financial conditions of the pension reform in Ukraine: Forecast – 2050]. Kyiv: Analitichno-doradchyi tsentr Blakytnoi strichky, 2010.

Shpylyovyi, S. IE. "Shliakhy vdoskonalennia pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Ways of improving the pension system in Ukraine]". http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tmm/2009_33/6.pdf

Yakimova, L. P. "Prohnozni stsenarii rozvytku nakopychuvainoi systemy zahalnoobov'iazkovoho derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia [Expected scenarios funded system of compulsory state pension insurance]". *Biznes Inform*, no. 4 (2012): 215-217.

Yakymiv, A. I. "Rozvytok systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [The development of the pension system in Ukraine]". *Dys. ... kand. ekon. nauk : 08.01.01*, 2005.

"Zakon Ukrainy «Pro zahalnoobov'iazkove derzhavne pensiine strakhuvannia» vid 09.07.03 r. № 1058-IV [The Law of Ukraine "On Mandatory State Pension Insurance" dated 09.07.03, № 1058-IV]". <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

УДК 338: 332.12

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ФІЛАТОВ В. М., ПИВАВАР І. В.

УДК 338: 332.12

Філатов В. М., Пивавар І. В. Особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства на сучасному етапі на прикладі Харківської області

У статті розглянуто особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства України. Виділено основні напрямки державного регулювання функціонування сфери ЖКГ. Теоретично обґрунтовано та розроблено методичні рекомендації щодо врахування умов розвитку ринкового середовища при реформуванні тарифної політики у житлово-комунальному господарстві. Проаналізовано сучасний стан забезпеченості населених пунктів України централізованим водопостачанням та виділено основні проблеми розвитку даної сфери. Запропоновано методичний підхід до формування тарифів на прикладі комунальних підприємств Харківської області.

Ключові слова: тарифна політика, житлово-комунальне господарство, енергоефективність, тарифи, послуги водопостачання, реформування.

Рис.: 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 8.

Філатов Володимир Михайлович – кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

Пивавар Ірина Володимирівна – старший викладач, кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: vad777.77@mail.ru

УДК 338: 332.12

UDC 338: 332.12

Філатов В. М., Пивавар І. В. Особенности формирования тарифной политики в сфере жилищно-коммунального хозяйства на современном этапе на примере Харьковской области

Filatov V. M., Pivavar I. V. Features of Formation of Tariff Policy in the Sphere of Housing and Communal Services at the Present Stage on an Example of the Kharkiv Region

В статье рассмотрены особенности формирования тарифной политики в сфере жилищно-коммунального хозяйства Украины. Выделены основные направления государственного регулирования функционирования сферы ЖКГ. Теоретически обоснованы и разработаны методические рекомендации развития рыночной среды при реформировании тарифной политики в жилищно-коммунальном хозяйстве. Проведен анализ современного состояния обеспечения населенных пунктов Украины централизованным водоснабжением и выделены основные проблемы развития данной сферы. Предложен методический подход к формированию тарифов на примере коммунальных предприятий Харьковской области.

The article describes the features of formation of tariff policy in the sphere of housing and communal services of Ukraine. The main directions of state regulation of functioning of housing sector were highlighted. It was theoretically grounded and developed recommendations of the market environment in the reform of the tariff policy in the housing and communal services. The current state of security settlements of Ukraine centralized water supply and the basic problems of development in this field was analysed. The methodical approach to the formation of tariffs for public utilities example of Kharkiv region was offered.

Ключевые слова: тарифная политика, жилищно-коммунальное хозяйство, энергоэффективность, тарифы, услуги водоснабжения, реформирование.

Key words: tariff policy, utilities, energy, rates, water services, reform.

Рис.: 1. **Формул.:** 4. **Библ.:** 8.

Pic.: 1. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 8.

Філатов Владимир Михайлович – кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономики, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Filatov Vladimir M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

Пивавар Ирина Владимировна – старший преподаватель, кафедра политической экономики, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Pivavar Irina V. – Senior Lecturer, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: vad777.77@mail.ru

E-mail: vad777.77@mail.ru

Економічна ситуація в Україні стає все більш залежною від стану інфраструктурних галузей, які забезпечують умови нормальної життєдіяльності населення, особливе місце серед яких займає житлово-комунальне господарство (ЖКГ). В умовах ринку змінюються функції держави в управлінні ЖКГ. Кризовий стан цієї сфери зумовлений неефективною системою управління, дотаційністю, її незадовільним фінансовим станом, високими витратами на виробництво, відсутністю економічних стимулів щодо зниження витрат, пов'язаних з наданням житлових та комунальних послуг, нерозвиненістю конкурентних відносин у галузі і, як наслідок, неефективною роботою підприємств, великими втратами енергії. Значне місце серед існуючих проблем займає протиріччя у формуванні, встановленні та застосуванні відповідних тарифів, що перешкоджає розвитку відносин у сфері виробництва, розподілу та споживання комунальних послуг. Якісне вдосконалення економічних процесів, що мають місце на рівні окремих муніципальних утворень, вимагає дослідження теоретичних і практичних засад реформування житлово-комунального господарства, виявлення особливостей системи управління даною сферою в процесі діяльності багатопрофільних підприємств, розробки стратегії управління тарифами з метою підвищення ефективності та якості обслуговування населення житлово-комунальними послугами. Усе це, визначає актуальність теми дослідження.

В економічній літературі проблемами розвитку житлово-комунального господарства та його реформування приділяється значна увага. Дослідження у цій сфері відображаються у працях Гриневич Е. А., Строкань Т. М., Тищенко О. М., Вороніна А. Г., Шевської О. І. та інші. А саме питаннями ціноутворення у комунальному господарстві займалися такі вчені, як Солодихін Г. Й., Фігурка М. В., Зелінська О. М., Дзезик С. С. та інші [1 – 7]. Але до цього часу залишаються недостатньо вивченими та вимагають докладного дослідження теоретичні та методичні проблеми обґрунтування стратегічних заходів щодо забезпечення сталого розвитку житлово-комунального комплексу та формування тарифної політики залишаються недостатньо вивченими та вимагають докладного дослідження.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка методичних рекомендацій щодо врахування умов розвитку ринкового середовища при реформуванні тарифної політики у житлово-комунальному комплексі. Житлово-комунальне господарство значною мірою формує якісний рівень життєдіяльності людини. Слід відзначити особливий дуалістичний характер досліджуваної галузі. З одного боку, вона є ланкою ринкового механізму економіки країни і має окремі елементи ринкових відносин всередині галузі, а з іншого, є важливою складовою системи соціального захисту населення. У сучасних умовах саме таке становище є основою для серйозних соціально-економічних проблем і суперечностей в суспільстві.

Незважаючи на реалізацію програми реформування житлово-комунального господарства України, воно залишається у критичному стані. Отже, аналіз діючої методики визначення комунальних тарифів має значне

практичне значення для якості життя населення та його соціальної захищеності.

Сучасний розвиток економіки України супроводжують інфляційні процеси, ще одним із важелів нестабільності комунальних тарифів є коливання цін на енергоносії як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Але сучасні та очікувані у майбутніх інфляційних процесах можливі зростання вартості енергоносіїв не можуть бути підставою для автоматичного підвищення тарифів ЖКГ. Органам місцевої влади необхідно не допустити затвердження економічно необґрунтованих тарифів. Встановлення тарифів на послуги теплопостачання, водопостачання та водовідведення сьогодні повноцінно знаходиться в руках місцевої влади, яка юридично затверджують їх і несуть за це персональну відповідальність перед громадою. Протягом тривалого часу тарифи на житлово-комунальні послуги для населення адміністративно стримувалися органами місцевого самоврядування, що призвело до погіршення фінансово-економічного та технічного стану, як галузі в цілому, так і підприємств, що характеризується різким збільшенням збитків, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості. Реалізація розроблених і затверджених постановами Кабінету Міністрів України порядків формування тарифів дає змогу запровадити механізм розрахунку економічно обґрунтованих тарифів на підставі державних, галузевих норм і нормативів на житлово-комунальні послуги для підприємств усіх форм власності, забезпечує єдині принципи та методичні основи формування тарифів, запроваджує єдину класифікацію витрат, які включаються до складу повної собівартості послуг з теплопостачання, водопостачання та водовідведення, запобігає включенню до складу тарифів витрат, безпосередньо не пов'язаних з наданням таких послуг [5].

Забезпеченість населених пунктів і населення України централізованим питним водопостачанням у 2011 р. залишилась практично на рівні попередніх років: Автономна Республіка Крим та Херсонська область – по 97%; Вінницька – 72%, Запорізька – 60% і Донецька області – 59%. Інші області забезпечені централізованими системами водопостачання менше, ніж на 50%. Найгірше у розрізі населених пунктів забезпечена Волинська область – майже 3%. За чисельністю населення, охопленого централізованим водопостачанням, найкращі показники були в Донецькій – 94,5%, Херсонській – 93%, Дніпропетровській – 85%, Запорізькій – 84,2% та АР Крим – 84%. Забезпеченість централізованим водопостачанням є досі недостатньою, так привізною питною водою у звітному році користувались в 11 областях: найбільша кількість населених пунктів припадала на Дніпропетровську область – 21%, найменша – на Івано-Франківську – 0,3%.

У 2008 р. найгірша ситуація із втратами питної води, як і у попередньому році, спостерігалась у Луганській області: обсяги витоків по відношенню до піднятої води збільшились ще на 3% і склали понад 64%. Значні витоки питної води мали місце також у Закарпатській – 48%; Кіровоградській – 44%; Донецькій – 42% і Житомирській областях – 40%; м. Севастополь – 41%. Найменші втрати питної води були в Київській області –

14% та у м. Києві – 16%; в інших регіонах цей показник перевищував 20%. Сумарна довжина розподільних мереж систем водопостачання у 2008 р. у цілому по країні дорівнювала 141742 км; з них потребувало невідкладної заміни – 41806 км, або 29,5%; у попередньому році ці показники, відповідно, склали 140216 км; 36461 км і 26%. Протягом року відновлювальні роботи було здійснено на мережах протяжністю біля 910 км, що відповідає лише 2,5% необхідної реновації водопровідних мереж; у 2009 р. було відновлено 8,2%.

Як бачимо, ситуація у цій сфері дедалі погіршується. Найдовші водопровідні мережі належать Донецькій області – понад 20 тис. км; далі Автономна Республіка Крим – 14,2; Дніпропетровська – 10,7 і Запорізька області – 10,1 тис. км. Найменші за довжиною водопровідні мережі (менше 1 тис. км) – у Чернівецькій області – 860 км, а також у Закарпатській і Волинській областях та м. Севастополь – 1,02; 1,08 та 1,06 тис. Технічний стан водопровідних мереж, який і у 2011 р. залишився найскладнішим елементом у системах питного водопостачання, у більшості областей України продовжував погіршуватися [8].

До 10% від загальної протяжності мереж потребували заміни лише у двох областях (у 2008 р. – у п'яти): Рівненська – 3,4% і Полтавська – 9,4%. Найгірша ситуація мала місце у Луганській (62%), Кіровоградській (49,5%), Дніпропетровській (44%) та Харківській (40%) областях. Найбільші обсяги реноваційних робіт були здійснені у Київській області – відновлено понад 24% мереж від тих, що потребують заміни. В інших областях цей показник був значно нижчим: Івано-Франківська – 8,8%, Чернівецька – 7,7%, Сумська – 7,1%. Найнижчі обсяги відновлювальних робіт на водопровідних мережах були у Луганській, Запорізькій областях та м. Севастополі – протягом року було замінено, відповідно, лише 0,5; 0,6 та 0,8% мереж, що потребували заміни [8].

Тарифи на послуги централізованого водопостачання у 2011 р. практично у всіх регіонах України зросли у порівнянні з попереднім роком. У порівнянні з 2009 р. собівартість виробництва питної води зросла по всіх регіонах країни, розбіжність складає 3,72% [8].

У більшості регіонів України, як і у попередньому році, встановлені на послуги централізованого водопостачання тарифи не відшкодовували повною мірою затрати на виробництво питної води.

Серйозною проблемою галузі є низька надійність мереж, що обумовлена великою протяжністю мереж, значним зносом устаткування і низьким рівнем експлуатації. У сукупності ці чинники призводять до зниження надійності функціонування розподільних мереж, що спричиняє високий рівень аварійності. Значні обсяги ремонтних робіт у централізованих системах і надзвичайно низькі експлуатаційні показники призводять до великих втрат тепла і суттєвих економічних збитків.

Для визначення впливу показників рівня частини мереж, що потребують заміни, і рівня аварійності мереж на рівень витоків питної води як показника, пропонується звернутися до методів економіко-математичного аналізу. На нашу думку, застосування існуючого наявно-

го вітчизняного досвіду постановки та рішення різноманітних економічних проблем дозволить об'єктивно та змістовно підійти до визначення залежностей та чинників, які впливають на рівень витоків у мережах комунальних підприємств централізованого водопостачання. Крім того, застосування моделювання дозволить не тільки вирішити означену наукову проблему, але є також і засобом, за допомогою якого можливо здійснювати пошук і знаходження оптимальних рішень, які будуть мати аналітичне обґрунтування знайденого рішення.

Існуючі тарифи на водопостачання значно різняться залежно від регіонів, саме тому ми обрали регресійний аналіз, який дозволяє виявити основні фактори, якими обумовлені фактично наведені тарифи (рис. 1).

На підставі множинного регресійного аналізу на прикладі даних щодо витрат КП «ХарківВодоканал» побудовано модель визначення розміру собівартості питної води:

$$y = 1,209 + 0,209 \cdot x_1 + 0,336 \cdot x_2 + 0,105 \cdot x_3 + 0,038 \cdot x_4 + 0,0008 \cdot x_5 + 0,036 \cdot x_6 + 0,009 \cdot x_7 + 0,045 \cdot x_8 + 0,0012 \cdot x_9 + 0,13 \cdot x_{10} + 0,028 \cdot x_{11} + 0,127 \cdot x_{12} + 0,086 \cdot x_{13} + 0,139 \cdot x_{14} + 0,109 \cdot x_{15} + 0,0099 \cdot x_{16},$$

де y – повна собівартість 1 м³ води;

x_1 – рівень витрат на споживання електроенергії на технологічні потреби;

x_2 – рівень витрат на оплату праці основних виробничих працівників;

x_3 – рівень витрат на ремонтні роботи;

x_4 – рівень витрат на нові матеріали;

x_5 – рівень витрат на хлор;

x_6 – рівень витрат на утримання АУП;

x_7 – рівень витрат на охорону праці;

x_8 – рівень витрат на амортизацію основних засобів;

x_9 – рівень витрат на дослідження та новітні розробки;

x_{10} – рівень витрат на відрахування на соціальні заходи;

x_{11} – рівень витрат на податки, збори або інші обов'язкові платежі;

x_{12} – рівень витрат на подачу для усіх споживачів;

x_{13} – рівень витрат на збут води;

x_{14} – рівень протяжності водопроводів та водопровідних мереж;

x_{15} – рівень протяжності ветхих та аварійних водопровідних мереж;

x_{16} – рівень витрат на плату за розрахункове касове обслуговування.

Статистична значущість рівняння даної моделі доведена за допомогою критерію Фішера (розрахункове значення статистики критерію Фішера більше, ніж табличне, тобто $F_{розр.} = 239,51 > F_{табл.} = 1,96$).

Значення коефіцієнту детермінації R^2 означає, що варіація собівартості водопостачання (y) на 98,2% пояснюється варіацією факторів x_1, x_2, \dots, x_{15} та x_{16} , що підтверджує значущість факторів, які враховані в ній.

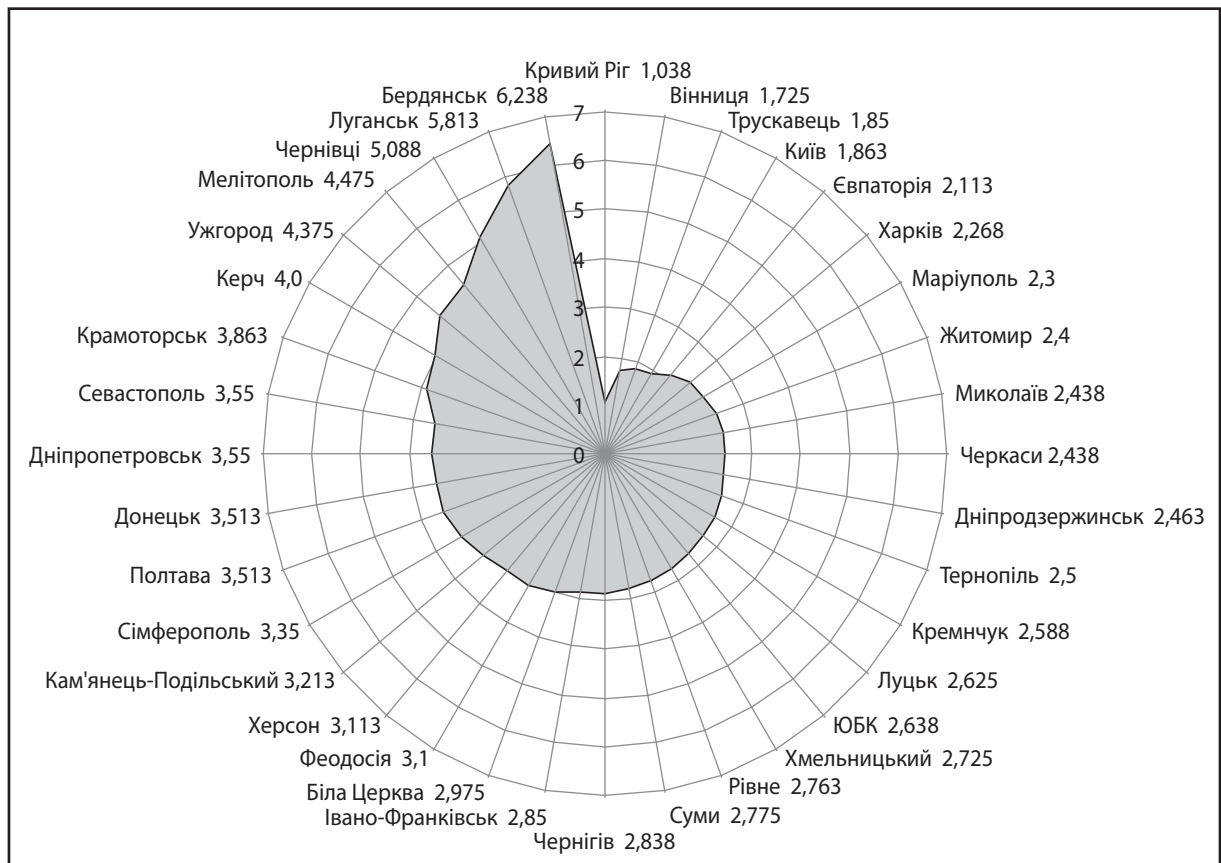

Рис. 1. Тарифи на водопостачання у містах України за станом на 2012 р. (грн / м³)

Однак, за значеннями коефіцієнтів статистики Стьюдента ($t_{b_0} = 2,112, t_{b_1} = 2,124, t_{b_2} = 2,567, t_{b_3} = 3,31, t_{b_4} = 2,522, t_{b_5} = 0,45, t_{b_6} = 1,078, t_{b_7} = 1,521, t_{b_8} = 0,332, t_{b_9} = 0,112, t_{b_{10}} = 1,429, t_{b_{11}} = 4,004, t_{b_{12}} = 0,937, t_{b_{13}} = 2,145, t_{b_{14}} = 0,155, t_{b_{15}} = 2,567, t_{b_{16}} = 0,274$) при рівні значущості 95% зроблено висновок, що тільки фактори $x_1, x_2, x_3, x_4, x_{11}, x_{13}$ та x_{15} є статистично значущими.

Тому побудована така модель:

$$y = 1,515 + 0,396 \cdot x_1 + 0,202 \cdot x_2 + 0,156 \cdot x_3 + 0,069 \cdot x_4 + 0,0016 \cdot x_{11} + 0,169 \cdot x_{13} + 0,0065 \cdot x_{15}.$$

Статистичну значущість рівняння даної моделі доведено за допомогою критерію Фішера (розрахункове значення статистики критерію Фішера більше, ніж табличне, тобто $F_{розр.} = 572,88 > F_{табл.} = 2,93$).

Значення коефіцієнту детермінації R^2 означає, що варіація тарифів на водопостачання (y) на 99,01% пояснюється варіацією факторів $x_1, x_2, x_3, x_4, x_{11}, x_{13}$ та x_{15} , що підтверджує значущість факторів, врахованих в ній. За допомогою критерію Стьюдента при рівні значущості 95% зроблено висновок, що всі включені в дану модель фактори $x_1, x_2, x_3, x_4, x_{11}, x_{13}$ та x_{15} є статистично значущими.

У стандартизованих змінних модель визначення розміру витрат питної води має вигляд:

$$t_y = 0,41 \cdot t_{x_1} + 0,54 \cdot t_{x_2} + 0,71 \cdot t_{x_3} + 0,51 \cdot t_{x_4} + 0,271 \cdot t_{x_6} + 0,24 \cdot t_{x_7} + 0,323 \cdot t_{x_{11}} + 0,12 \cdot t_{x_{15}},$$

де сталі змінні є β -коефіцієнтами у даній моделі.

За значеннями β -коефіцієнтів у рівнянні даної моделі в стандартизованих змінних зроблено висновок, що найбільший вплив на формування собівартості питної води, має рівень витрат на ремонтні роботи (фактор x_3), також досить значний вплив у рівня витрат на оплату праці основних виробничих працівників (фактор x_2) і рівня витрат на нові матеріали (фактор x_4).

Централізовані джерела фінансування заходів, що існували при СРСР, щодо енергозбереження давно ліквідовані. Комунальні господарства не зацікавлені в економії ресурсів (води, тепла, газу, електроенергії) у споживачів.

До цього слід додати що заходи щодо зниження витрат ресурсів взагалі мають довгостроковий і середньостроковий характер. Міський бюджет фінансує лише ресурсні заходи, які плануються на календарний рік, оскільки на сьогодні в Україні домінує річна база бюджетування на всіх рівнях. Цілковите погашення витрат з фактично отриманої економії від цих заходів потребує більше 1 року, по деяких довгострокових заходах термін окупності є невизначеним. [3]

Суттєвою непрямою причиною наявності і зростання вищеперелічених витрат є відсутність на всіх об'єктах виробництва та споживання комунальних послуг приладів обліку. Наприклад, статистичні дані щодо показників обладнання житлових будинків приладами обліку води за 2009 р. і попередній періоди для окремих областей є дуже неповними та суперечливими. Згідно з останніми статистичними надходженнями найкраще системою обліку питної води забезпечені будинки у м. Києві – 99%; найгірше – у Полтавській області – менше 0,7%.

Забезпеченість житлових будинків з централізованим теплопостачанням засобами обліку теплової енергії ще гірша. Такими приладами в Україні забезпечені менше 30 тисяч багатоповерхових будинків, оскільки прилади обліку тепла мають значно більшу вартість, ніж лічильники води, і придбаються та встановлюються за кошти споживачів. При відсутності обліку на місцевих водопостачальних підприємствах, котельних неможливо виміряти обсяг реально вироблених ресурсів (теплової енергії), без урахування на рівні будівель неможливо виміряти реальний обсяг споживання (тепла, води), за відсутності інформації з виробництва і споживання не можна реально оцінити втрати в мережах. А без цих даних ні виробники, ні споживачі комунальних послуг не можуть дізнатися, скільки втрачається і який наявний ресурсний потенціал. Відсутність реальних кількісних та якісних показників виробництва та споживання тепла сприяє нерозумінню значущості ухвалення енергозбережних заходів.

Наявність розгалуженої системи централізованого опалювання, водопостачання, газопостачання, енергопостачання, каналізації має велике позитивне значення у постачанні комунальних послуг нашої держави, але необхідно, підтримувати в належному стані і модернізувати, що є одним з елементів безпеки країни. При вирішенні проблем ресурсозбереження послуг необхідно врахувати, що:

- ✦ у всіх країнах, які здійснили реформу, немає серйозних технічних проблем цієї галузі, при цьому споживачі регулярно сплачують за послуги;
- ✦ значні приватні інвестиції в неререформовану систему централізованого постачання не реальні, можливі окремі державні або муніципальні проекти в зонах надвисоких тарифів, але для масштабних інвестицій необхідна докорінна зміна економічної моделі;
- ✦ жодні адміністративні накази про підвищення енергоефективності і ресурсозбереження та контроль за їх виконанням не діють без створення системи економічних стимулів всередині прийнятої економічної моделі.

Діюча методика формування комунальних тарифів призвела до розбалансування їх соціальної орієнтації. За узагальненими даними статистики, які було покладено в основу аналізу, можна зробити висновок про відсутність єдиного підходу до формування тарифів на послуги теплопостачання по областях України. Окрім цього, існуючі тарифи не враховують рівня доходів населення.

Недоліками діючого порядку тарифоутворення на послуги водопостачання є те, що відсутність чіткої нормативної бази створює певну хаотичність у формуванні тарифів, що призводить до створення передумов занепаду житлово-комунальних підприємств практично по всіх областях. Тільки зважене використання державних регулюючих заходів у цій галузі здатне сприяти узгодженню тарифів із загальним соціально-економічним станом різних територій. Отже, існує нагальна потреба у державному регулюванні ринку комунальних послуг. Основними напрямками державного регулювання функціонування сфери ЖКГ повинні бути: вплив на умо-

ви постачання послуг ЖКГ; вплив на умови формування розміру тарифів; вплив на можливість споживачів сплачувати послуги згідно з встановленими тарифами. Вплив держави на умови постачання складається з двох основних напрямів. По-перше, це створення нормативно-законодавчої бази для забезпечення економічних основ конкурентних відносин серед постачальників послуг. По-друге, ця підтримка конкурентних основ за рахунок прямої фінансової допомоги населення при встановленні лічильників. Вплив на умови формування розміру тарифів передбачає кластеризацію регіонів з точки зору впливу окремих факторів на розмір тарифу за одиницю послуги і на цій основі диференціацію тарифів.

Таким чином, у сучасних умовах, коли значна кількість населення живе в умовах низького рівня доходів, формування ринкових відносин у сфері ЖКГ без підтримки з боку держави платоспроможності населення неможливе. Саме тому ми виділяємо такий напрям державного регулювання, як вплив держави на можливість населення сплачувати послуги згідно з встановленими тарифами. Для цього необхідно провести кластеризацію населення і на її основі надати адресну допомогу окремим групам громадян. На наш погляд, основним критерієм кластеризації повинен бути процент розміру витрат на послуги ЖКГ у доходах населення.

Реалізація запропонованих заходів дозволить як підвищити рівень ефективності функціонування ЖКГ, так і оптимізувати рівень оплати послуг для населення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Зелінська О. М.** Особливості застосування цінової дискримінації природними монополістами / О. М. Зелінська // Збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУУ. – 2008. – Вип. 18.3. – С. 219 – 227.
2. **Фігурка М. В.** Державне регулювання організаційних змін у теплоенергетиці житлово-комунального господарства України / М. В. Фігурка // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 56 – 65.
3. **Солодунин Г. Й.** Правовое регулирование порядка установления тарифов на коммунальные услуги: постановка проблемы / Г. Й. Солодунин // Підприємство, господарство і право. – 2007. – № 1. – С. 95 – 97.
4. **Строкань Т. М.** Розвиток конкурентних відносин у житлово-комунальному господарстві: муніципальний і приватний сектори / Т. М. Строкань // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техніка, 2006. – Вип. 40. – С. 167 – 176.
5. **Тищенко А. Н.** Проблемы реформирования жилищно-коммунального хозяйства / А. Н. Тищенко, Т. П. Юрьева, С. Ю. Юрьева // Бизнес Информ. – 2006. – № 5. – С. 57 – 61.
6. **Юр'єва С. Ю.** Удосконалення системи управління житлового господарства (на прикладі м. Харкова) / С. Ю. Юр'єва // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техніка, 2006. – Вип. 68. – С. 238 – 248.
7. **Шевська О. І.** Концептуальні засади реформування житлово-комунального господарства на регіональному рівні / О. І. Шевська // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2008. – № 2. – С. 240 – 244.
8. Сайт Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

Fihurka, M. V. "Derzhavne rehulivannia orhanizatsiinykh zmin u teploenerhetytsi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy [State regulation of organizational changes in power system Housing and Communal Services Ukraine]". *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6 (2009): 56-65.

Solodukhin, G. Y. "Pravovoe rehulyrovanye poriadka ustanovleniya tarifov na kommunalnye usluhy: postanovka problemy [Legal regulation of the procedure for setting utility rates: problem]". *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 1 (2007): 95-97.

Strokan, T. M. "Rozvytok konkurentnykh vidnosyn u zhytlovo-komunalnomu hospodarstvi: munitsypalni i pryvatnyi sektory [Promote competition in housing and communal sector: Municipal and private sectors]". *Kommunalnoe khoziaistvo horodov*, no. 40 (2006): 167-176.

Shevska, O. I. "Kontseptualni zasady reformuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva na rehionalnomu rivni [The conceptual basis for reforming housing and communal services at the regional level]". *Derzhava ta rehiony*, no. 2 (2008): 240-244.

Site of Derzhkomstat Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
 Tishchenko, A. N., Yureva, T. P., and Yureva, S. Yu. "Problemy reformirovaniia zhilishchno-kommunalnogo khoziaystva [Problems of reforming housing and communal services]". *Biznes Inform*, no. 5 (2006): 57-61.

Yur'ieva, S. Yu. "Udoskonalennia systemy upravlinnia zhytlovoho hospodarstva (na prykladi m. Kharkova) [Improving the management of housing (for example, Kharkov)]". *Kommunalnoe khoziaistvo horodov*, no. 68 (2006): 238-248.

Zelinska, O. M. "Osoblyvosti zastosuvannia tsinovoï dyskryminatsii pryrodnyimi monopolistamy [Features of natural monopoly price discrimination]". *Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats*, no. 18.3 (2008): 219-227.

УДК 658.15

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

МЄШКОВА Н. Л., ФЕСЕНКО І. А.

УДК 658.15

Мешкова Н. Л., Фесенко І. А. Розвиток теоретичних аспектів управління діловою активністю підприємств

У статті проведено аналіз теоретичних основ управління діловою активністю підприємств. Розглянуто сучасні підходи до аналізу та оцінки ділової активності, їх переваги та недоліки, особливості використання. Доведено необхідність удосконалення існуючих методичних підходів. Запропоновано систему показників, які можуть використовуватися як критерії оцінки ділової активності підприємства.

Ключові слова: ділова активність, критерії ділової активності, оцінка ділової активності, ефективність, система показників, фінансові показники.

Бібл.: 8.

Мешкова Наталія Львівна – асистент, кафедра економіки і управління, Донбаський державний технічний університет (пр. Леніна, 16, Алчевськ, 94204, Україна)

E-mail: nlpetroc@mail.ru

Фесенко Інна Анатоліївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри, кафедра фінансів, Донбаський державний технічний університет (пр. Леніна, 16, Алчевськ, 94204, Україна)

E-mail: fesenkon@inbox.ru

УДК 658.15

Мешкова Н. Л., Фесенко І. А. Развитие теоретических аспектов управления деловой активностью предприятия

В статье проведен анализ теоретических основ управления деловой активностью предприятий. Рассмотрены современные подходы к анализу и оценке деловой активности, их достоинства и недостатки, особенности применения. Обоснована необходимость усовершенствования существующих методических подходов. Предложена система показателей, которые могут выступать в качестве критериев оценки деловой активности предприятия.

Ключевые слова: деловая активность, критерии деловой активности, оценка деловой активности, эффективность, система показателей, финансовые показатели.

Библ.: 8.

Мешкова Наталья Львовна – ассистент, кафедра экономики и управления, Донбасский государственный технический университет (пр. Ленина, 16, Алчевск, 94204, Украина)

E-mail: nlpetroc@mail.ru

Фесенко Инна Анатольевна – доктор экономических наук, доцент, заведующий кафедрой, кафедра финансов, Донбасский государственный технический университет (пр. Ленина, 16, Алчевск, 94204, Украина)

E-mail: fesenkon@inbox.ru

UDC 658.15

Meshkova N. L., Fesenko I. A. Development of Theoretical Aspects of Managing Company's Business Activity

The article conducts analysis of theoretical foundations of managing companies' business activity. It considers modern approaches to analysis and assessment of business activity, their merits and demerits, and specific features of application. It justifies a necessity of improvement of existing methodical approaches. It offers a system of indicators, which could stand as criteria of assessment of company's business activity.

Key words: business activity, business activity criteria, business activity assessment, effectiveness, system of indicators, financial indicators

Bibl.: 8.

Meshkova Nataliya L. – Assistant, Department of Economics and Management, Donbas State Technical University (pr. Lenina, 16, Alchevsk, 94204, Ukraine)

E-mail: nlpetroc@mail.ru

Fesenko Inna A. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Head of the Department, Department of Finance, Donbas State Technical University (pr. Lenina, 16, Alchevsk, 94204, Ukraine)

E-mail: fesenkon@inbox.ru